

Abstrakt - Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností

Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností je vícevrstevným fenoménem, který se navíc pohybuje v dynamice organizační struktury a fungování složitého ekonomického a právního mechanismu vztahů, jímž je obchodní korporace sama ze své podstaty, a navíc nejen ve vztahu ke své vlastní vnitřní organizaci, ale též i k vnějším subjektům, se kterými společnost vstupuje do vztahů různých stupňů a úrovní.

Otázka jejího uchopení a zejména ukotvení je pak dále komplikována samotným dynamickým vývojem obchodních vztahů a společností, i když lze mít zato, že základy a elementární principy odpovědnosti jsou v podstatě neměnné. Jsou jimi právní vztah, práva a povinnosti jednotlivých konkrétních subjektů, jejich dodržování a porušování a z toho plynoucí následky v podobě vzniku škod či jiných důsledků.

Komplikace navíc přicházejí s existencí různých právních pohledů na funkci obchodních společností tak, jak je konstruují a přináší nejen jednotlivé právní systémy ve známých podobách kontinentálního či angloamerického pohledu, ale i právní řády jednotlivých zemí, vše navíc umocněno rozdílným stupněm vývoje toho kterého konkrétního právního řádu.

Z popsaného plyne nejen neukončenost vývoje zkoumaného fenoménu, ale i zřejmá a nutná skutečnost různých pohledů na otázku odpovědnosti s tím rizikem, že to, co včera platilo neplatí nejenom zítra, ale může být překonáno i dnes.

To je také jedna z možných odpovědí na existenci různých názorů, východisek a zejména výstupů, jak k samotnému pojmu odpovědnost, tak její klasifikaci i praktické realizaci. Střetávají se zde v jednom místě principy ryze tržní s principy právními společně s principy jednak motivačními a jednak jednoznačně sankčními. Takováto výbušně dynamická směs nemůže z podstaty věci zůstat jednoduše stálá a na místě.

Otázka vyhodnocení toho kterého odpovědnostního systému je pak rovněž důležitá v komplexu společenských vztahů, fenoménu a smyslu vlastnictví a jeho používání, fungování korporací v rámci společnosti, morálky a jiných systémů. Uvedená mnohost, nekonformnost a protichůdnost zájmů uvedené vztahy ještě dále dynamizuje a umocňuje.

Úkol, jak efektivně zabránit majetkovým ztrátám společností samotných a dalších osob, které jsou s nimi v určitém vztahu, za které lze považovat zejména jejich věřitele, si musí nutně klást všechny významné či méně významné právní řády, jejich ekonomika je postavena na systému soukromého vlastnictví a iniciativy s více či méně rovnými příležitostmi v rámci fungování tržního hospodářství, protože na směně, smlouvě a vztazích z toho vyplývajících

jsou tyto systémy v základu postaveny a bez vyváženosti v těchto strukturálních vztazích tyto společnosti prostě fungovat bez revolucí či vážných narušení otázek sociálního smíru nemohou.

Práce je vzhledem ke svému charakteru věcně rozdělena do šesti částí, v první části se zabývá obecným vymezením fenoménu obchodních společností a příslušných pojmů, které tuto instituci charakterizují co do základu a podstaty z hlediska elementárních pojmů týkajících se samotné teorie vzniku a fungování firmy, teorie transakčních nákladů, teorie agentury, právní subjektivity, organizačních schémat společnosti včetně vlastnických vztahů a omezeného ručení, což jsou všechno podstatné atributy k možnosti zkoumání tohoto složitého mechanismu.

Část druhá je pak věnována systémům řízení a správy obchodních společností - Corporate Governance - a mechanismu jejich fungování. Připomíná a analyzuje způsoby organizace, řízení a správy obchodních společností včetně jejich hodnocení co do efektivity s možnostmi ozdravení těchto systémů v okamžicích krizí, kterých jsme byli svědky.

Třetí část se pak zabývá právy a povinnostmi členů statutárních orgánů obchodních společností, a to jak ve smluvním, tak i zákonném vztahu, péčí řádného hospodáře a specifickými povinnostmi, které vyplývají z jejich postavení ve společnosti v návaznosti na následnou problematiku jejich odpovědnosti.

V následující části pak práce řeší odpovědnostní a institucionální principy odpovědnosti z hledisek pojmového vymezení a vztahů k ostatním normativním systémům a institucím z obecného hlediska a teoretické, historické a vývojové aspekty institutu samotné právní odpovědnosti.

Část pátá je pak věnována soukromoprávní odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností, a to jednak ve vztahu ke společnosti samotné a jednak ve vztahu k třetím osobám s akcentem vůči věřitelům, když se zabývá různými možnostmi a koncepcemi ochrany práv věřitelů, vlivem úpadkové situace, zony insolvence, prohlubující se insolvence a problematiky piercing the corporate veil včetně ručení a derivativních žalob jako procesních prostředků k uplatnění uvedených nároků.

V závěrečné části se pak práce zabývá aktuální tematikou nové právní úpravy korporátního práva s jejím vztahem k otázce odpovědnosti členů statutárních orgánů, připomíná nové pojetí tzv. aktivní odpovědnosti a její faktickou právní úpravu, upozorňuje na všechny ne zcela vyřešené problémy s touto úpravou spojené a současně dále předkládá návrhy de lege ferenda s možnostmi pohledů budoucího vývoje korporátního práva, které se obecně nachází v další fázi svého neuvěřitelně dynamického vývoje inspirovaného potřebami

obchodního světa, globalizací a stále se rozšiřujícími možnostmi mezinárodního spolupráce, která fakticky nemá žádných hranic, a reagovat na tento vývoj reagovat je zcela bezpochyby nezbytností právní vědy.

V současné době se opět zdá, že se nejenom v našich společenských poměrech pohybujeme na systému kyvadla, které se vychyluje vždy na tu či onu stranu, podle míry tlaku těch či oněch společenských potřeb či zájmových skupin, a v této fázi se nacházíme ve vychýlení směrem k rozvolnění právní regulace, co bylo zakázáno, se povoluje, co dříve nebylo možné, se povoluje, co bylo neplatné, bude nyní platné, vše pod názorem odstranění či překonání starého s cílem efektivnosti právního systému směrem dokonce k soutěži s jinými právními řády v představě, že dynamika a přínos takového postupu bude v konečné fázi efektivnější a vzniklé problémy včetně odpovědnosti ustoupí do pozadí a budou překonány lépe, než dosavadní zesílenou právní regulací či ještě cestou jejího utužení. Tuto otázku může odpovědně zodpovědět pouze budoucí vývoj, skutečnost, že nová právní úprava korporátního práva není přes uvedené a často zdůrazňované promotion a proklamace něčím zcela novým, a to ani pojmoslovím, ani svojí podstatou, dává o naplnění jejích cílů oprávněnou a zdravou pochybnost.

Analýza a celostní pohled na danou problematiku odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností v kontextu poznání zahraničních právních úprav a ekonomických souvislostí, které nelze v této souvislosti pominout, byla smyslem této práce se snahou současně přispět i svým pohledem nejen na komplexní pohled věci daného závažného společenského fenoménu odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností, ale i na jednotlivé problémy, fáze a složky, které tento souhrn tvoří, včetně ambice nejen tyto jevy pojmenovat a analyzovat, ale pokusit se i o možnou předpověď dalších možností vývoje odpovědnosti v rámci korporátního práva v budoucnu.